

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Ontwikkeling regionaal Energie Diensten Centrum	TELEFOONNUMMER	+31611366892
DATUM	19-12-2023	E-MAILADRES	kim.kiszelnik@provincie- utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-697139623-579	DOMEIN/OPGAVE	SLO/energietransitie
VAN	Kim Kiszelnik	TEAM	PL1
		PORTEFEUILLEHOUDER	Huib van Essen
BIJLAGE	Jaarplan Energie Diensten Centrum Q4 2023 en 2024 Overzicht energiebesparingsprojecten + subsidies		

Geachte dames en heren,

Essentie/ samenvatting:

Met deze statenbrief informeren wij u over de ontwikkeling van het regionaal Energie Diensten Centrum (EDC), een samenwerkingsverband van in deze fase rond de twintig¹ Utrechtse gemeenten en Provincie Utrecht om de uitvoering van woningverduurzaming te ondersteunen en versnellen. Het Energie Diensten Centrum wordt de centrale plek waar deelnemende gemeenten samenwerken aan het realiseren van concrete projecten om woningen te verduurzamen. Dat bespaart niet alleen geld en mankracht, maar vergroot ook de slagvaardigheid. Ze kunnen er kennis delen (bijvoorbeeld over aanpakken die succesvol zijn gebleken), maar ook data, tools en (communicatie)middelen. Het EDC biedt ook de mogelijkheid om samen op te trekken bij het aanvragen van landelijke of Europese subsidies en het afsluiten van contracten met marktpartijen (bijvoorbeeld met marktpartijen die een lokale aanpak kunnen uitvoeren of die medewerkers kunnen leveren om gemeenten te ondersteunen). Om snel te kunnen starten met de samenwerking is gekozen voor een ingroeimodel. We starten met een aantal concrete projecten die kansen bieden voor samenwerking en synergie. Aan de hand van de ervaringen uit deze projecten werken de samenwerkende partijen het governance- en financieringsmodel voor het EDC in 2024 verder uit en verwachten we dat het aantal deelnemende gemeenten verder groeit.

Inleiding:

Aanleiding EDC

Gemeenten hebben in het Klimaatakkoord de regierol gekregen in de lokale warmtetransitie. Afgesproken is dat in 2050 alle woningen en gebouwen van het aardgas zijn en duurzaam verwarmd worden. In de transitievisie warmte is vastgelegd wanneer welke wijken of buurten in een gemeente van het aardgas afgekoppeld worden en welke duurzame warmtealternatieven er zijn. Zie ook [Memo Ontwikkelingen warmtetransitie](#), dd. 28-08-2023. Een groot deel van de bestaande woningen en gebouwen in onze provincie zal eerst geïsoleerd moeten worden, voordat zij over kunnen stappen op duurzame warmtealternatieven. In het Klimaatakkoord is bovendien afgesproken dat in

¹ Stand van zaken 11 december 2023: Bij 23 gemeenten ligt de samenwerkingsovereenkomst voor het EDC in de planning om voor te leggen bij college voor B&W net voor of na het Kerstreces.

2030, al anderhalf miljoen bestaande woningen verduurzaamd zijn. Voor de provincie Utrecht zijn dit 120.000 koopwoningen; 15.000 woningen per jaar.

Zo'n dertig procent van de gemeentelijke woningvoorraad is in bezit van woningcorporaties. Op Rijksniveau zijn bindende afspraken gemaakt met corporaties over verduurzamingstempo en normen. De corporaties zijn hiervoor in de lead. Het overgrote deel van de woningen is in bezit van particulieren als eigen woning of voor commerciële verhuur. Gemeenten kunnen eigenaren niet dwingen om te verduurzamen. Maar gemeenten kunnen hen – in samenwerking met lokale partners - wel uitdagen en ondersteunen. Bijvoorbeeld door inspirerende voorbeelden, informatie en kennis te delen (denk aan succesvolle aanpakken en geleerde lessen, maar ook data en tools), door technisch en financieel advies te verstrekken, door betrouwbare marktpartijen met passend aanbod te selecteren en (zo mogelijk) korting of subsidie te verstrekken. Het EDC gaat hierin faciliteren en voor de uitvoering een coördinerende rol spelen.

De Rijksoverheid stelt nu en komende jaren specifieke uitvoeringsmiddelen beschikbaar, die gemeenten kunnen inzetten om inwoners te helpen om kleine energiebesparende maatregelen te nemen (de aanpak energiearmoede) of slecht geïsoleerde koopwoningen te isoleren (de lokale aanpak isolatie), vanuit het Nationaal Isolatie Programma (NIP). Daarnaast heeft het Rijk subsidieregelingen voor onder meer Verenigingen van Eigenaren (VvE's), particuliere verhuurders en eigenaar-bewoners. En zijn nieuwe (subsidie)regelingen in de maak voor specifieke doelgroepen zoals doe-het-zelvers en buurten die gezamenlijk willen verduurzamen. Via het Nationaal Warmtefonds biedt het Rijk financiering aan eigenaar-bewoners en VvE's voor verduurzaming. De verschillende regelingen, subsidies en financieringen brengen specifieke voorwaarden met zich mee.

Een uitdaging is om de verschillende geldstromen te laten samenvloeien tot een structurele en integrale aanpak voor de verduurzamingsopgave in de verschillende gemeenten. Daarvoor is het noodzakelijk om een solide fundament te leggen voor lokale ondersteuning. Hierbij lopen gemeenten tegen een aantal beperkingen aan; zo hebben ze onvoldoende inzicht in de huidige verduurzamingsstatus van woningen en kunnen ze die slecht monitoren (data-analyse), hebben ze een tekort aan professionals voor de uitvoering in de wijken en een gebrek aan financieringsexperts die huiseigenaren kunnen adviseren. Ook liggen er kansen om de krachten te bundelen en als gemeenten samen te werken. Mede daarom is het noodzakelijk om een solide fundament te leggen voor lokale ondersteuning, om zo aan de vraag te kunnen voldoen. Daarom nemen we als Provincie Utrecht in nauwe samenwerking met gemeenten het voortouw in het creëren van synergie op regionaal niveau door middel van samenwerking in een regionaal Energie Diensten Centrum (EDC). Op die manier kan er een krachtige impuls worden gegeven aan de lokale verduurzamingsopgave en wordt de uitvoeringskracht- en capaciteit versterkt.

Met het vormgeven van het EDC intensificeert de provincie haar faciliterende rol ten opzichte van gemeenten. Hiermee geven we ook invulling aan de afspraak in het coalitieakkoord: "We ondersteunen gemeenten met een planmatige aanpak voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. We onderzoeken hoe we isolatie en de warmtetransitie kunnen versnellen door gezamenlijke inkoop, standaardaanpakken en (co)financieringsconstructies." Ook in de afgelopen jaren heeft de provincie gemeenten direct of indirect ondersteund bij het uitvoeren van besparingsaanpakken, zoals blijkt uit bijgevoegd overzicht. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan de toezegging tijdens de commissie M&M op 30 augustus 2023. Met de start van het EDC bouwen we dit samen met gemeenten verder uit.

Doelstellingen EDC

In samenwerking met twintig Utrechtse gemeenten richten we het EDC in. Het voornaamste doel van het EDC is het optimaliseren van gemeentelijke aanpakken voor het verduurzamen van woningen, met de focus op particuliere (koop)woningen en het behalen van de doelstellingen voor 2030 en 2050. Het EDC fungeert hierin als het centrale samenwerkingsplatform voor de deelnemende gemeenten. Hier kunnen zij niet alleen samenwerken aan concrete projecten voor verduurzaming, maar ook kennis, ervaring, data, tools en middelen delen. Zoals succesvolle aanpakken, geleerde lessen, rapporten en communicatiemiddelen. Het EDC - initieel onder de regie van de Provincie Utrecht – kan ook als penvoerder optreden bij gezamenlijke inkoop, subsidieaanvragen en contractonderhandelingen met marktpartijen. Dit betreft bijvoorbeeld de samenwerking met marktpartijen die lokale verduurzamingsprojecten kunnen uitvoeren of het leveren van medewerkers die gemeenten kunnen ondersteunen. Bovendien behoort gezamenlijke inkoop van data, tools en ICT-systemen tot de mogelijkheden.

Om de samenwerking vlot van start te laten gaan, is gekozen voor een ingroeimodel, waarbij concreet wordt gestart met projecten die synergiemogelijkheden bieden. Gemeenten hebben de keuze aan welke projecten ze willen deelnemen. In deze fase ontvangen de gemeenten ondersteuning van de Provincie Utrecht in de vorm van projectmanagement en coördinatie. De Provincie Utrecht en de betrokken gemeenten werken intensief samen om het fundament van het EDC te bouwen, wat inhoudt dat ze samen concrete samenwerkingsopties identificeren en benutten, en tegelijkertijd een infrastructuur opzetten ter ondersteuning van de verduurzamingsdoelen van gemeenten. Op verzoek van de deelnemende gemeenten neemt de Provincie Utrecht een regierol op zich bij het tot stand brengen van het EDC. In de start is er dus sprake van een Energie Diensten Centrum in oprichting, initieel onder regie van de Provincie. Totdat het EDC is opgericht, wordt het EDC ondergebracht in het programma team Energietransitie van de Provincie.

De hoofddoelen en prioriteiten voor *het komend jaar* zijn als volgt:

1. **Waarde toevoegen door samenwerkingsprojecten te starten:** Het hoofddoel is om waarde toe te voegen aan projecten door de samenwerking te verbeteren en synergievoordelen in aanpak en uitvoering nog meer op te zoeken. In dit eerste jaar bijvoorbeeld door de gezamenlijke aanvraag van een Europese (Elena)subsidie en het uitzetten van gezamenlijke onderzoeken en adviestrajecten. Naast een financiële besparing voor gemeenten en ondersteuning van de lokale mankracht draagt dit bij aan een breder gedeeld beeld van de grootte van de opgaven en van succesvolle aanpakken. Dit als opmaat tot het opzetten van een effectieve regionale infrastructuur, zie punt 2.
2. **Kennis delen en borgen van gerealiseerde output, kennis, lessen, tools en data:** Het is van essentieel belang om de gebruikte tools, output en kennis die voortkomt uit de samenwerkingsprojecten te borgen in een toegankelijke infrastructuur voor de deelnemende overheden. Dit helpt om geleerde lessen en best practices te behouden en te delen, en waardevolle tools en data beschikbaar te houden voor toekomstig gebruik. Daarnaast is het nodig voor verantwoording richting subsidieverstrekkingen zoals het Rijk en Europa. Deze prioriteit draagt bij aan de bredere doelstelling van het EDC om een duurzaam kennis- en informatiesysteem te creëren dat de voortdurende ontwikkeling en groei van duurzaamheidsinspanningen van gemeenten ondersteunt.
3. **Implementatie van governance voor de lange termijn:** Het opzetten van een robuust en effectief bestuurlijk en ambtelijk raamwerk (governance) is essentieel voor het waarborgen van een duurzame samenwerking in het EDC. Hierbij gaat het o.a. om het vastleggen van verantwoordelijkheden, besluitvormingsprocessen en communicatiestructuren binnen de samenwerking.
4. **Identificatie en borging van budget voor de lange termijn:** Het eerste jaar financiert Provincie Utrecht de coördinatiekosten. Om de continuïteit van het EDC te waarborgen, is het essentieel om voldoende financiële middelen op de *lange* termijn te identificeren en te borgen. Dit omvat het beoordelen van financieringsmogelijkheden, het vaststellen van de budgettoewijzing (bijdragen van deelnemende overheden) en het creëren van financiële stabiliteit voor de komende jaren. Deze prioriteit sluit aan bij de bredere doelstelling van het EDC om ervoor te zorgen dat het EDC veerkrachtig blijft en de benodigde middelen heeft om succesvol te opereren en duurzame impact te realiseren.

In oktober jl. heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen de provincie en een deel van de geïnteresseerde gemeenten. In dit overleg is besloten de samenwerking in de projecten en het werken aan de infrastructuur ter ondersteuning van de verduurzamingsopgave van gemeenten vast te leggen in een samenwerkingsovereenkomst voor de periode van 3 jaar. Op 19 december jl. hebben we besloten de samenwerkingsovereenkomst vast te stellen en aan te gaan. Het streven is deze in januari 2024 met alle partijen te tekenen. De overeenkomst laat uitdrukkelijk de mogelijkheid open voor andere gemeenten om toe te treden.

Samenwerkingsprojecten EDC

De provincie Utrecht en de betrokken gemeenten werken nauw samen om het fundament van het EDC in de praktijk te leggen. Dit betekent dat zij samen concrete samenwerkingskansen identificeren en benutten, en tegelijkertijd bouwen aan de infrastructuur van EDC ter ondersteuning van de verduurzamingsopgave van gemeenten. Gemeenten bepalen zelf aan welke van onderstaande samenwerkingskansen zij meedoen (cafetaria-model). In het eerste jaar worden in het EDC de volgende samenwerkingsprojecten gestart:

1. Gezamenlijke aanbesteding door elf gemeenten rond de Lokale Aanpak Isolatie (eerste tranche SpUK Lokale Aanpak Isolatie) en het aanvragen van Europese ELENA-subsidie

2. Doe-het-zelf isolatieaanpak (tweede tranche SpUk Lokale Aanpak Isolatie)
3. Verduurzamen particuliere verhuur
4. Subsidie procesondersteuning opschaling renovatieprojecten (SPOR)
5. Maatschappelijke ESCo
6. Data en digitalisering
7. Opstellen strategische aanpak energie besparen gebouwde omgeving
8. VvE loket voor gemeenten in de provincie Utrecht
9. Doorontwikkelen Jouw Huis Slimmer – het digitale energieloket –

De resultaten en lessen uit de 9 projecten komen ter beschikking van alle gemeenten. Een uitgebreide beschrijving van de verschillende samenwerkingsprojecten is te vinden in de bijlage 'jaarplan EDC Q4 2023 en 2024'. Vooruitlopend op het tekenen van de samenwerkingsovereenkomst is al gestart met de projecten 1,3,5,7 en 9.

Financiën

De kosten voor 2024 voor de provincie Utrecht zijn geraamd op € 1,1 miljoen en hierin is voorzien in de begroting 2024 (programma 4 energietransitie, meerjarendoelen 4.1.1 De ondersteuning van inwoners voor energiebesparing is beter (door o.a. gemeenten, woningcorporaties en Verenigingen van Eigenaren) en 4.3.3 De energietransitie is beter betaalbaar voor iedereen). Voor 2025 en verder zijn de kosten afhankelijk van de nog nader af te spreken verdeling tussen de partijen. Kosten voor de gemeenten zullen mede afhankelijk zijn van het aantal projecten waaraan ze deelnemen.

Gemeenten blijven de kosten voor lokale uitvoer zelf bekostigen ook als het via een gezamenlijk aanbesteding loopt. De kosten van de uitvoer van de verduurzamingsmaatregelen zelf worden gedekt door subsidies van het Rijk (ISDE) en of gemeenten, spaargeld eigenaren, leningen etc. en lopen niet van het EDC. Ook de uitvoering van maatregelen en de verantwoordelijkheid daarvoor liggen bij de uitvoerende partijen en niet bij het EDC.

Vervolprocedure/ voortgang:

Zodra de samenwerkingsovereenkomst door alle partijen getekend is, zullen we u hierover informeren. Partijen streven naar ondertekening in januari 2024.

Het doel is om het EDC de komende jaren uit te bouwen naar een regionale ondersteuningsstructuur voor alle gemeenten in de provincie. Hiermee ondersteunen en versnellen we effectieve aanpakten voor de opgave om woningen te verduurzamen. Via de reguliere planning & control cyclus wordt u op de hoogte gehouden van de voortgang. Indien voor 2025 en verder voor een meer geformaliseerde vorm van samenwerking gekozen wordt dan wordt u hierover in de tweede helft van 2024 geïnformeerd.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen